

ופרכינגן: הניחא למאן דאמר "הזאה צריכה שיעור", לכן לא נטמא הנושא עד שישא שיעור הזאה. אלא למאן דאמר "הזאה אינה צריכה שיעור" — מאי איכא למימר?

ומשנינן: אפילו למאן דאמר "הזאה אינה צריכה שיעור", הני מילי שאין שיעור למי ההזאה שמזים אנבא דגברא [על גבו של האדם המיטהר]. אבל במנא, בכלי שממנו מזים את המים, בעינא שיעורא! [ולכן, אם חסר השיעור הזה טהור הנושא את המים].

כדתנן: כמה יהיו במים בכלי ויהא בהן כדי הזאה — כדי שיטבול [שיוכל לטבול במים את] ראשי הגבעולים של האזוב [שבאמצעותם היו מזים על הטמא לטהרו], ויזה!

והיינו, שעל ענין זה, שהמזה וזה שמזים עליו טהורים ואילו הנוגע במים טמא, דאמר שלמה "אמרתי — אהכמה, אבל, והיא, החכמה הטמונה בדיני מי הנידה — רחוקה ממני!"

שנינו במשנה: איזו היא זקנה? כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה!

והוינן בה: היכי דמי, מתי היא תקופת "סמוך לזקנתה"?

אמר רב יהודה: כל שחברותיה אומרות עליה "זקנה היא".

ור"ש בן לקיש אומר: כל שקורין לה "אמא" ט-ב "אמא" [כשכונתם היא ל"סבתא"] ואינה בושא.

ואילו רבי זירא ורב שמואל בר רב יצחק נחלקו בדבר:

חד אמר — כל שאינה מקפדת שקורין לה אמא אמא.

וחד אמר — כל שאינה בושא בכך.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו בושא ואינה מקפדת [ואיפכא לא יתכן שהרי כל שמקפדת הכי הוא משום שהיא בושא בדבר].

וחזורת הגמרא להסביר מהי "עונה" שממנה מורכבות שלשת העונות:

וכמה היא עונה?

אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: "עונה בינונית". שהיא שלשים יום! (128)

לפי עונה שלה ונציין השיטות בקצרה. א. דעת הדרישה [קפט טו] הובא בש"ך [סה] שביש לה וסת פחות מל' יום הולכים אחר עונה בינונית שהוא שיעור של רוב נשים, וביש לה וסת ליותר מל' יום הולכים לפי עונה שלה, ושיטתו מובנת אם דין עונה בינונית הנאמר בוסתות הוא דוקא באשה שאין לה וסת, או יש לה וסת ועבר וסתה קודם העונה בינונית, אבל ביש לה וסת ולא עבר

שזה בא לו טומאה על ידי הזאה וזה בא לו טהרה על ידי הזאה, או שכוונת הגמרא על טהור שמזין עליו בחנם שטוכרים רבנן [יומא יד ב] לטהרו מיד.

128. האחרונים נחלקו אם שיעור זה של עונה בינונית הוא אף לאשה שיש לה וסת קבוע, או דוקא באין לה וסת אבל ביש לה וסת הולכים

שלש עונות, וראתה, הרי היא ככל הנשים, שחזרה להיות רואה דם, ולפיכך הרי היא מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

[ומוסיפה הברייתא עוד קטע, שהגמרא דנה בו, ומבארת אותו בכמה אופנים].

ולא שכוונה את שלשת ראיותיה לתשעים יום, אלא, אפילו פיהתה והותירה [וכגון: שראתה את הראשונה לאחר צ"ג יום והשניה לאחר צ"ב והשלישית לאחר צ"א, או להיפך — ראתה את הראשונה לצ"א יום והשניה לצ"ב יום והשלישית לצ"ג יום], הרי היא מטמאה למפרע מעת לעת.

והוינן בה: כיצד ניתן לומר "אפילו פיהתה מטמאה מעת לעת", שמשמעותו — ולא מיבעיא אם כוונה בשלשת ראיותיה ליום תשעים שהיא מטמאה למפרע מעת לעת!

והרי אדרבה, כי כוונה ראיותיה הרי — קבעה לה ווסת, ואם כן דיה שעתה!?

וכי תימא דהברייתא אליבא דרבנן היא, דפליגי עליה דרבי דוסא, דאמרי שאפילו אשה שיש לה וסת מטמאה מעת לעת, עדיין אין זה מתרץ את לשון הברייתא.

כי קשה: והא איפכא מבעי ליה. ולימא: ולא רק שפיהתה והותירה מטמאה מעת לעת

ורבא אמר רב חסדא: "עונה בינונית" שהיא עשרים יום!

ולא פליגי [כי לפי שניהם דרכה של אשה לראות משלשים יום לשלשים יום, ופרק זמן זה של שלשים יום הוא הנקרא "עונה בינונית"].

אלא, מר, רבי יהודה נשיאה, קחשיב במנין שלשים היום גם את עשרת ימי הטומאה שייתכנו [שהם — שבעת ימי הנדות, ושלושה ימי זיבות, באם תהיה זבה], וגם את ימי המהרה הנותרים, שהם עשרים יום מתוך השלשים.

ומר, רב חסדא, לא חשיב במנינו את עשרת ימי הטומאה, ולכן אמר במנינו, "עשרים יום", וכוונתו לעשרים ימי הטהרה שבתוך ה"עונה הבינונית" מלבד עשרת ימי הטומאה, אך ביחד הם שלשים יום.

תנו רבנן: זקנה שעברו עליה שלש עונות וראתה, כיון שהיא "מסולקת דמים" — דיה שעתה!

ובאם, עוד פעם עברו עליה שלש עונות, וראתה, גם אז דיה שעתה, שעדיין היא בחזקת "מסולקת דמים" (129).

אבל, אם עוד פעם [שלישית!] עברו עליה

שאינן לה וסת.

129. תוס' [ד"ה זקנה] הקשו, שבמשנה [ז ב] מבואר שלא אומרים דיה שעתה רק בראייה ראשונה אבל בראיה שניה מטמאה מעת לעת, ומתרצים, שהדין כן רק אם ראתה בפעם השניה לסוף שלשים יום. להלן יבואר אם חילוק זה מוסכם לכל הראשונים.

וסתה שקבעה להפלגה של יותר מ' יום אינה צריכה לחוש כלל לעונה בינונית. ונחלקו בזה הראשונים להלן [טז] והפוסקים [קפט]. ב. דעת הש"ך [שם] שבכל ענין הולכים לפי עונה בינונית של רוב נשים, וראה פרדס רימונים [קפט סה] שדקדק כן ברשב"א [תורת הבית ז ג] ג. ראה מהרש"א [י ב] שלעולם הולכים לפי עונה שלה ובגמרא כאן מדובר דוקא באשה

משום שאין לה וסת קבוע אלא אפילו כוונה ראיוותיה ליום תשעים מטמאה מעת לעת, וכרבנן דפליגי על רבי דוסא, ולית להו דין "אשה שיש לה וסת דיה שעתה"?!

ומתרצת הגמרא בשני אופנים חלוקים:

א. תני בבבויטא: "לא שפיחתה והותירה, אלא אפילו כוונה ראיוותיה הרי היא מטמאה מעת לעת", ואתי הבבויטא כרבנן דרבי דוסא.

ב. ואיבעית אימא: הכי קאמר: ולא שכוונה את ראיוותיה, אלא שפיחתה או הותירה ולכן היא מטמאה מעת לעת. אבל אם כוונה ראיוותיה — קבעה לה ווסת, ודיה שעתה! ומני האי ברייתא — רבי דוסא היא! (130)

שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר: כל אשה, ואפילו אינה סמוכה לזקנתה, שעברו עליה שלש עונות שלא ראתה בהם — דיה שעתה.

תניא: אמר להם רבי אליעזר לחכמים — מעשה בריבה אחת בהיתלו [שם מקום] שהפסיקה לראות שלש עונות, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו "דיה שעתה"!

אמרו לו: אין שעת הדחק ראייה!

והוינן בה: מאי "שעת הדחק" שלא גזרו בה טומאת מעת לעת ככהאי גונא?

איבא דאמרי: שני בצורת הווי וחשו חכמים להפסד הטהרות (131).

ואיבא דאמרי: טהרות אפיש לעבידא, שנגעה בטהרות מרובין והיה ההפסד גדול, וחשו רבנן להפסד הטהרות.

תנו רבנן: מעשה ועשה רבי כרבי אליעזר.

לאחר שנזכר רבי שהוראתו זאת מתאימה רק לדברי רבי אליעזר, אמר רבי: כדי הוא רבי

דמעיקרא שהיא אלימה כיון שאינה עלולה לראות עדיפא, ולא חיישינן כלל, ראה חזון איש [קא ג] אם כן, על הצד שענין ג' פעמים בקביעות וסת אינו ראייה על למפרע, אם כן, כל שקבעה וסת ג' פעמים לא הוי סיבה אלא להבא שאם תראה לא מטמאין לה למפרע, ובגמרא כאן מבואר שאף ביום קביעות וסתה אינה מטמאה למפרע והרי כלפי יום זה עדיין היא בחזקת רואה שאין חזקתה דמעיקרא אלימה. אמנם אם הטעם בקביעות וסת משום חזקה אורח בזמנו בא מוכן יותר.

131. הגרא"ל שליט"א מעיר, הרי הלכה פסוקה היא לחכמים שאשה זו שמצאה דם מטמאה טהרות למפרע מעת לעת, ואם כן,

130. מבואר בגמרא שכיוונה ראיוותיה תלוי במחלוקת רבי דוסא ורבנן. ראה הגהות הרד"ל [ב א] שהקשה, היאך משכחת לה קביעות וסת הרי יש לחוש שמא התחיל ראיוותיה במעת לעת, ואין לומר שמדובר כשבדקה בתוך המעת לעת, שהרי בסוגיא כאן מדובר בלא בדקה ומכל מקום אומרים שדייה שעתה.

ראה קובץ הערות [הוספות לדף סה] שמסתפק אם ענין ג' פעמים הוא שעי"ז נעשה טבע בגופה לראות ביום הוסת, או שהוא ראייה והוכחה למפרע שמראייה ראשונה הוקבע וסתה, נפקא מינה אם אומרים דייה שעתה למפרע, וראה קהילות יעקב.

ויש לדון לכאורה, שאם הטעם באשה שקבעה וסת שדייה שעתה משום שחזקה

אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק!

והוינן בה: מאי "לאחר שנזכר רבי"?

אילימא לאחר שנזכר שהוכרע דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן. אם כן — בשעת הדחק הכי עביד כוותיה שלא כדין?

אלא, דלא איתמר במפורש הילכתא לא כמר, כחכמים, ולא כמר, כרבי אליעזר. ומאי "לאחר שנזכר" — לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה דרבי אליעזר, אלא רבים פליגי עליה, ומן הראוי להכריע כרבים במחלוקתם עם רבי אליעזר. ולכן אמר רבי — כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק, דבמקום דחק אפשר לפסוק כיחיד כל עוד לא הוכרעה ונפסקה ההלכה כרבים.

תנו רבנן: תינוקות, שהיא פחות מ"ב שנה, שלא הגיע זמנה לראות, וראתה בכל זאת:

בפעם הראשונה שראתה — דיה שעתה!

שהרי היא מסולקת דמים, כיון שלא הגיע זמנה לראות.

ואפילו בפעם השניה — דיה שעתה! ובכך היא שונה משאר מסולקות דמים שחוזרות להיות רואות בפעם השניה, כי היא תינוקת שטרם הגיעה זמנה.

ורק בפעם השלישית — הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

[ודין זה של הברייתא הוא רק אליביה דרבי דבתרי זמני הווי חזקה, ולפיכך בפעמיים הראשונות היא הוחזקה להיות רואה, ומטמאה בפעם השלישית מעת לעת, אבל לרשב"ג בעינן ג' פעמים להוציאה מתורת תינוקת, ורק בפעם הרביעית תטמא מעת לעת]⁽¹³²⁾.

וממשיכה הברייתא לבאר דינה של תינוקת זו שקיבלה דיני גדולה:

132. כך שיטת רש"י ותוס' [ד"ה ברוב] שהברייתא אליבא דרבי והטעם, שכל שצריכה להתחזק בראיות לרואה אין היא מטמאת באותה ראיה שמתחזקת בה, אלא בראייה שלאחמ"כ, והראייה, מבתולה שהגיע זמנה לראות, הרי היא מתחזקת בראייה אחת, ומכל מקום אמרו רבנן דייה שעתה ולא מטמאת למפרע אלא בראייה שניה, הוא הדין כאן התינוקת מתחזקת בב' פעמים לרואה כרבי, ומטמאת למפרע בראייה השלישית. ראה חזו"א [קא ז] שהקשה על הדימוי לבתולה, הרי שם היתה מסולקת עד עכשיו, מה שאין כן תינוקת שראתה פעמיים. וביאר בב' אופנים א. אף תינוקת על ידי ראיית ב' פעמים נעשה טבע חדש בגופה ועד עכשיו היתה מסולקת. ב. אף אם על ידי ב' פעמים

כשמצאה דם מיד נפסק מעצמו שהטהרות טמאות למפרע ואינה צריכה לשאול לחכם, נמצא שכל זמן שלא היו אלא מעט טהרות נטמאו מעצמן בלי הוראת חכם וכשבאו לחכם ואמרו שהיו הרבה טהרות מטהרם החכם. וזהו דבר תימה.

כעין זה מצינו בדין ב' שבילין שכשבאו לישאל בבת אחת טמאים אף שכשהלך כל אחד בשביל אחר, ונסתפק אם הוא טמא או טהור, היה הדין שטהור מעצמו ואין צריך הוראת חכם, והיות ולא ידע הדין ובא לשאול לחכם ביחד עם חבירו משתנה הדין והחכם מטמא את שניהם, אמנם שם יש לומר שהזמירו עליהם כמו שכתב התוס' להלן [ס א] משום חוכא, אבל כאן עדיין צ"ע.

שהרי הברייתא סוברת כרבי דבתי זמני הווי חזקה. והרי היו כאן שתי ראיות בהפרש של תשעים יום ונמצא שהיא קובעת בהם וסת חדשה בהפלגה של תשעים יום. ואם כן, אין אנו צריכים להתייחס לראיה השניה שלאחר התשעים יום כראיה של תינוקות, אלא אדרבה לייחס אותה כקביעות וסת של תשעים יום, ולומר שתינוקות זו לא חזרה למצבה הקודם כתינוקות אלא רק שינתה את וסתה לוסת חדשה של הפלגה לתשעים יום. ונמצא, שחידשה הברייתא,

אם עברו עליה שלש עונות שהם תשעים יום, שלא ראתה בהם דם, הרי היא חוזרת להלכות תינוקות כבתחילה. ולפיכך, אם חזרה וראתה לאחר התשעים יום — דיה שעתה כתינוקות שראתה דם. ואף אם אירע כן בפעם נוספת, שעוד עברו עליה שלש עונות מבלי לראות, וביום התשעים ראתה — דיה שעתה.

והידוש גדול נאמר בהלכה זו.

שיטת הרמב"ן שהטעם בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות שאינה מטמאה למפרע לרבי אלא בשלישית, ולרשב"ג ברביעית, כיון שעד עכשיו לא הוחזקה לראות ולא היתה בכלל תקנת בדיקה שחרית וערבית. הלכך אף שהוחזקה בראייה שניה לא קנסה אלא מראייה שלאחמ"כ שצריכה לבדוק מדינא. ראה סדרי טהרה [קפט לד] שתמה על הרמב"ן למה בראתה תוך י"א יום שבין נדה לנדה מטמאה מעת לעת הרי אינה צריכה בדיקה [לט א]. ובערל"נ מתרץ שכוונת הרמב"ן רק בתינוקות שלא שייך בה כלל תקנת בדיקה.

שיטת הרשב"א והריטב"א שהברייתא קאי בין לרבי ובין לרשב"ג שעל ידי ראייה ג' פעמים איגלאי מילתא שאף ראייה ראשונה לא היתה במקרה ולפיכך נתחזקה אף לרשב"ג, אבל בראיית ב' פעמים אינה מתחזקת אף לרבי כיון שחוששין על ראייה ראשונה שהיתה במקרה. והביאור יש לומר, כי מה שלרבי בתי זמני הוי חזקה כשיש לומר סיבה אחת לב' המקרים, ולהכי ראייה ראשונה אינה בחשבון, שאינה אלא מקרה וצריכה שתתחזק שוב ב' פעמים, אבל אחר שראתה בסך הכל ג' פעמים יש כח חזקה לדון ולקבוע למפרע שסיבה אחת לכל הראיות ולפיכך מהני אף לרשב"ג.

איגלאי מילתא שמתחילה היתה מוחזקת, מכל מקום אינה מטמאה מעת לעת כיון שעד עכשיו חזקת טהרתה היתה אלימה, ראה עוד קהילות יעקב [טהרות טו].

שיטת הרא"ה [בדק הבית בית ז' שער ג' י א] כרש"י שהברייתא כרבי אך מטעם אחר, שראייה ראשונה אינה מצטרפת כיון שהיא מקרה בעלמא. ולעולם באותה ראייה שמתחזקת מטמאה מעת לעת, נפקא מינה בין הטעמים, בכיונה ראיותיה אם קובעת וסת בפעם השלישית, שלדעת רש"י קובעת כיון שמצרפים ראייה ראשונה ואף לרשב"ג, שלענין לטמא למפרע הצריכו עוד ראייה אבל קביעות וסת שפיר קבעה, ומדין זה לא תטמא למפרע. אבל לרא"ה שראייה ראשונה במקרה אינה מצטרפת לא קבעה, ראה חזו"א [פח] שכתב כן. [וראה בסמוך שנבאר, כמאן מתפרשת הברייתא של זקינה שהובאה לעיל]. ובעיקר המחלוקת אם בראייה שמתחזקת גזרו לטמא מעל"ע, יש לתלות בנידון הידוע אם על ידי ג' פעמים נעשה טבע גופה לראות כך, או שהוא הוכחה למפרע, ראה טור [או"ח קיד] שנחלקו בזה המהר"ם מרוטנבורג ורבינו פרץ, וראה קובץ הערות [הוספות לדף סה] וקהילות יעקב [טהרות טו]

ודיה שעתה].

אמר מר: שנינו בברייתא הקודמת, שאם תינוקת ראתה שלש פעמים, ולאחר שהוחזקה להיות רואה שוב **עברו עליה שלש עונות** שלא ראתה בהן, הרי בפעם הבאה שתראה — **דיה שעתה**.

והלכה זאת אפשר לפרשה בשני אופנים:

א. דאתיא רק כרבי אליעזר. והרי היא ככל אשה שעברו עליה ג' עונות שלדברי רבי אליעזר אפילו בצעירותה הרי היא נהיית מסולקת דמים, ודיה שעתה.

ב. זהו דין מיוחד בתינוקת. ואתיא אליבא דכולי עלמא, שלאחר תשעים יום חוזרת לקדמותה, כדין מי שלא הגיעה זמנה לראות.

ולאור זאת מסתפקת הגמרא:

אי הדר קחזיא ב"עונות" — מאי? והיינו: א-י
אם ראתה פעם נוספת, בהפרש שלשים יום [המוגדר כ"עונה"] מהראיה הקודמת — מה דינה?

והספק תלוי בשני האופנים שמתבאר בהם הברייתא:

שבכל זאת, כיון שמדובר בתינוקת שטרם הגיע זמנה, אמרינן שחזרה למצבה בתינוקת, ולכן דיה שעתה גם בראיה השניה. אך אם אירע בפעם השלישית **שועוד עברו עליה שלש עונות, וראתה** — הרי היא **ככל הנשים**, ששוב חזרה להיות תינוקת, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

וממשיכה הברייתא בביאור דינה של תינוקת רגילה שגדלה, שלא ראתה בקטנותה והרי היא עתה "בתולת דמים" רגילה:

וכשהגיע זמנה לראות [שנהייתה בת יב שנה]:

פעם ראשונה — **דיה שעתה!** שהרי היתה עד עתה בחזקת מסולקת דמים.

פעם שניה — **מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה** שהרי הגיע זמנה לראות והרי היא ככל "מסולקות דמים" שבראיה השניה כבר חוזרות להיות ככל הנשים⁽¹³³⁾.

עברו עליה, אחר שהוחזקה להיות רואה בגדלותה, **שלש עונות** שלא ראתה בהן, **וראתה** לאחר תשעים יום — **דיה שעתה** [והלכה זאת היא רק אליבא דרבי אליעזר דאמר דאפילו אינה סמוכה לזקנתה, כל שלא ראתה שלש עונות, הרי היא מסולקת דמים

זמנה ולכולי עלמא הדין כן. [רש"י ותוס' מפרשים כן לשיטתם שבראיה שבה היא מתחזקת אינה מטמאה מעת לעת].
הרמב"ן מפרש שבהגיע זמנה כיון שבדין צריכה לבדוק יש לאוסרה למפרע כבר בראיה ראשונה [לשיטתו]. שחולק על רש"י וסובר שבראיה שבה מתחזקת יש לטמאותה למפרע ראה הערה קודמת שיטתו בתינוקת שלא הגיע

133. נחלקו הראשונים בטעם שאינה מטמאה בראיה ראשונה, ואם טומאתה למפרע בראיה שניה קאי לרבי או אף לרשב"ג. דעת רש"י [ד"ה ה"ג ת"ר] ותוס' [ד"ה ברוב] שבהגיע זמנה לכולי עלמא מתחזקת בפעם אחת וגורו לטמאותה למפרע בפעם שניה, והמשנה [ז ב] דקתני "במה אמרו דייה שעתה, בראיה ראשונה אבל בשניה מטמאת מעת לעת" מדובר בהגיע